

Béla és Bandi, avagy megmozdult a Föld

Az istálló ajtajában állt az öreg Balogh és az unokája. Csöndesen szívták a méregerős Kossuth cigarettát. Bentől a lovak és az „egyszál” tehén szénaropogtatása hallatszott ki.

– Fiatalúr, mikor kezdődik a tanítás? – kérdezte az öreg.

– Talán a jövő héten. Azt mondták a tanárok, hogy majd üzennek. Nagypám, a vonatok sem közlekednek.

A ház ajtaja hirtelen kinyílt.

– Bandi, gyere be! – hallatszott a csöndes hívás.

– Azonnal, anyu.

A konyhában Fehér úr lánya álldogált.

– Itthon van Béla, beszélni akar veled!

– Megyek, Piros, csak másik kabátot veszek.

A néma falu nyomasztó csendje ránehezedett a két fiatalra. Nem beszéltek. A december eleji ködös este és a sárga lámpák halvány fényei félelmet sugároztak. Piroska, Fehér úr lánya, kinyitotta a kaput.

– Nyugodtan jöhetsz, a kutyákat bezártuk.

Hirtelen a fiú füléhez hajolt.

– A hátsó kamrához menj!

A fiú óvatosan nyitotta az ajtót. Halvány gyertyafény világította be a kis szobát, ahol Béla tartózkodott. Bandi barátja az asztalnál ült. Jókai *És mégis mozog a Föld* című regényét olvasta. Némán nyújtottak egymásnak kezét.

– Ül le! – mondta Béla. – Várj egy kicsit, tesztek a tűzre.

Vékony vaskályha dohogott a kamraszobában. Béla – miután dobott a parázsra – visszaült a helyére.

– Mondd, mi van itthon?

– Az üzemet megszállták az oroszok, három harckocsi áll a kapuk előtt. A munkások sztrájkolnak. Kéthetente veszik fel a fizetést. Ezt nevezik összkomfortos sztrájkoknak. Hamarosan vége lesz. Ha nem veszik fel a munkát, egy árva fillért se kapnak. A fiúkkal – már akik itthon maradtak a baráti körből – összejövünk a DISZ-helyiségben. Híreket várunk. Hátha újrakezdődik minden! Igen! Mondják, Maléter a Vértesben szervezi a partizáncsapatokat, Király Béla a Pilisben. Nagy Imre kiszabadult. Jönnek az ENSZ csapatok. A Szabad Európa Rádió is biztat... Béla! Nem hiszek én már semmiben! Az idősebb nemzetőrök egy hete elmenekültek... És te miért jöttél haza? – fordult a barátjához.

– Nem tudom. Talán búcsúzni, talán bízni, hogy újra kezdődik. Én végig harcoltam a két hetet. Csodálatos volt érezni, hogy győztünk, és rettenetes volt megélni, hogy szétverték az álmainkat! Még mindig bízom. Holnap Pestre utazom... Látni akarom a Korvin-közt és a Kilián laktanyát. Meg akarom nézni, mi maradt belőlük. Bár nincs sok értelme! Találkozni akarok egy osztálytársammal, akivel együtt harcoltam. Eljössz velem?

Másnap délelőtt indultak. Délután öt órára vergődtek el Hatvanig. Béla ekkor azt mondta:

– Nem mehetünk tovább. Kijárási tilalom van mindenütt. Meghúzzuk magunkat az unokanővéremnél.

Reggel korán ébredtek. Teát ittak, és zsíros kenyeret ettek hozzá. Aztán irány az állomás.

– Délig nem indul vonat Pestre – világosították fel a két fiút.

Kimentek a főútra, ami a fővárosba vezetett. Integettek. Sok autó elhúzott mellettük, míg végre egy teherautó megállt. Elképedtek. A sofőrülésen egy fiatal orosz katona ült. Leeresztette az ablakot:

– Kudá igyos?

– Budapest.

– Nu, davajtye! – intett a plató felé.

Felmásztak és ismét elképedtek: tíz fiatal orosz kiskatona feküdt egy ponyván, vastag köpönyegbe burkolódzva. Nyakukban a dobtáras géppisztoly, ujjuk a ravaszon... Aludtak...

Sok-sok év múlva egy filmben Bandi hasonló esetet látott. Ha nem élte volna át akkor ezt az utazást, nem hitte volna el a filmbéli jelenetet.

Kőbányánál megállt a teherautó. A sofőr kiszállt és intett:

– Daszvidánnjá!

Dél körül értek a szétlőtt Kilián laktanyához. Béla benézett a Korvin-közbe is. Leverten jegyezte meg:

– Ha készülne is valami itt, a romok között nem lehetne harcolni. Gyere, elmegyünk a barátomékhoz!

Sötét ruhába öltözött asszony fogadta őket.

– Sándor elesett – mondta. – Fiúk, jobb, ha most elmentek. Figyelnek bennünket. Kétszer volt eddig házkutatás, de megígérték, hogy még visszajönnek.

Rövid búcsú után a két fiú gyorsan eltűnt.

Béla tanácstalan volt. Most mi lesz?

– Megyünk a nagynénémékhez. Sötétedés előtt odaérünk – mondta Bandi.

A nagynéni mosolyogva fogadta őket.

– Megbízható a házmester. Reggel, kapunyitás után hazaindulhattok. Most pedig kaptok egy kis paprikás krumplit.

Amíg ott voltak, semmit sem kérdezett tőlük. Jobb semmiről sem tudni... Másnap, szerencsésükre indultak a vonatok. Délután már otthon voltak.

Fehér úr behívta őket a tisztaszobába. Izgatott volt:

– A pufajkások belelőttek a felvonuló bányászokba! Kovács Andris idegösszeomlást kapott... Látta az eseményeket... Az oroszok harckocsikkal vették körbe a bányászvárost... Állítólag a bányászok fegyverkeznek...

– Megmozdult a föld – mondta Béla. – Hajnalban megyek a városba. Jössz velem, Bandi?

– Jövök.

Csodák csodájára indultak a vonatok, de a patak hídjánál megállt a mozdony.

A kalauz végigjárta a kupékat:

– A hidat az éjjel felrobbantották. Gyalog át lehet menni, mert pallókat fektettek le rá. A túloldalon tíz perc múlva indul egy vonat.

Béla intett a szemével. Átbillegtek a hídon, és felszálltak a szerelvényre. Pálfalvánál a vonat megállt. Pufajkások jöttek, és igazoltattak mindenkit. A két fiú iratai rendben voltak.

- Hova mentek? – kérdezte az egyik.
 - A bányavárosba. Ott él a nagynéném – válaszolt Béla.
 - Ezúttal a látogatás elmarad!
- Aztán nagyon halkán odasúgta:
- Fiúk, tűnjetek el, baj van!

Estére értek szülőfalujukba.

- Reggel találkozunk! – mondta Béla.

Bandi édesanyja „kisfia” csavargásait nem vette jó néven, de nem bántotta érte. Hallgatott. Nagyapja viszont nem állta meg, hogy meg ne jegyezze:

- Tizenhét éves vagy, benőhetett volna már a fejed lágya!

Másnap végül is csak este nyolckor találkoztak Bélával. Barátja nagyon szomorú volt.

Úgy látom, nem fog itt megmozdulni a föld még sokáig! Elmegyek. Nyitva a határ. Velem jössz?

- Nem, de elkísérlek az állomásig.

A vonat pontosan jött. Béla fölszállt.

- Gyere! – és nyújtotta a kezét. – Gyere velem! Nem fogják elfelejteni, hogy nemzetőr voltál!

Bandi sokáig integetett, egészen addig, amíg a vonat el nem tűnt a kanyarban.

- Tudom, barátom, neked el kell menned, ha nem akarsz meghalni – gondolta –, de mi, akik itt maradunk, velünk mi lesz? Mondd, mi? Mindenki nem mehet el! Danton, a francia forradalom hőse, akit barátai arra biztattak, hogy meneküljön, azt válaszolta: „Vajon el tudnám vinni hazámat a csizmám talpán?” Mit gondolsz, Béla, Magyarországot el tudnánk vinni mind a kilenc millióan a csizmánk talpán?

Teltek az évek. Bandi családjával egyheti nyaralás után tért haza. A postaládájában egy *Nemzetőr* újságot talált. Nem sokára Piroska, Fehér úr lánya hívta fel telefonon.

- Itthon volt Béla. Találkozni akart veled, de nem voltatok otthon. Nagyon akarta ezt a találkozást.

- Tudom.
- Honnan?
- Megéreztem. Egy *Nemzetőr* újság volt a postaládámban.

Egy hónap sem telt el, Piroska ismét felhívta Bandit:

- Béla Sydney mellett autóbalesetben meghalt...